

Asia: VN/12368/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi vankeuslain ja tutkintavankeuslain tupakointia koskevien säännösten muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantajan yleiset kommentit esitysluonnoksesta

Hallituksen esitys tupakoinnin täyskiellosta suljetuissa vankiloissa on ymmärrettävä ja perusteet rajoituksille ovat hyväksyttäviä (henkilökunnan ja tupakoimattomien vankien altistus, tupakoitsijalle itselleen aiheutuvat haitat, mielekäs henkilöstöresurssien käyttö sekä haitat vankilan turvallisuudelle ja järjestykselle).

Lain täytäntöönpano tulee kuitenkin herättämään paljon vastustusta vankien keskuudessa. Täytäntöönpanossa tulee huomioida, että henkilöstön resursseja tulee menemään lain ja sen aiheuttamien muutosten perusteluun. On tärkeää, että lain voimaantulosta tiedotetaan ajoissa paitsi vankeja, myös tuomittuja, joiden rangaistuksen täytäntöönpanoa valmistellaan.

Säätiö pitää myönteisenä sitä, että lakiesityksessä on huomioitu myös Vankiterveydenhuollon yksikölle tupakointikiellosta aiheutuvat lisämäärärahatarpeet sekä lääkehoidon mahdollisuus tupakoinnin lopettamisen tueksi.

Säätiö pitää epärealistisena sitä, että varsinkaan alkuvaiheessa tupakointikielto tarkoittaisi sitä, että valvontaresurssia seurantaan ei tarvittaisi. Täyskiellosta voi aiheutua esimerkiksi nuuskan salakuljetusta.

Lausunnonantajan kommentit keskeisistä ehdotuksista ja niiden vaikutuksista

Esityksen mukaan Vankiterveydenhuollolle aiheutuu lääkehoitokustannuksia 100 000 euroa vuodessa, kun lääkehoito suunataan tietyille tunnistetuille riskiryhmille, vuosittain arviolta 500 vangille. Esityksessä ei avata tarkemmin, miten nämä riskiryhmät määritellään ja kuinka laskelmaan

on päädytty. Myöskään sitä ei avata, kuinka pitkään on arvioitu 500 vangin saavan lääkitystä tupakoinnin lopettamiseen. Ilmeisesti lääkehoito on suunnattu vain suljetussa vankilassa oleville vangeille täyskiellon vuoksi?

Jos vanki on saanut vankilassa lääkekorvaushoidon tupakoinnin lopettamisen tueksi ja tarvitsisi lääkitystä vielä vapautuessaan, kuinka reseptin ja tukitoimien jatkaminen järjestetään? Onko laskelmassa huomioitu tilanteita, joissa henkilö on siviilissä retkahtanut ja jatkanut tupakointia ja tulee lyhyen ajan sisään uudelleen vankilaan ja lääketieteellinen tarve lääkitykselle täyttyy? Merkittävä osa vangeista suorittaa lyhyttä rangaistusta. Käypä hoito -suosituksen mukaan tupakoinnin lopettaminen vaatii keskimäärin 3-4 yritystä.

Esityksessä todetaan, että Vankiterveydenhuollon yksikön ja Rikosseuraamuslaitoksen tulisi tarjota vangeille tarvittavat tukitoimet tupakoinnin lopettamiseen, kuten nikotiinikorvaustuotteet, ja käytännössä kaikille tupakoinnin lopettaville vangeille olisi tarjottava käypä hoito -suosituksen mukaisesti nikotiinikorvaustuotteita. Esityksessä ei kuitenkaan avata sitä, kuinka pitkään ne ovat maksuttomia.

Esityksen mukaan Rikosseuraamuslaitokselle lisättäisiin 6 henkilötyövuotta. Palkattavien henkilöiden tehtävänä olisi muun henkilökunnan tukeminen ja kouluttaminen tupakan vieroitusoireiden käsittelyyn ja vankien tukiryhmien järjestäminen yhdessä Vankiterveydenhuollon kanssa. Ehdotus on erittäin hyvä. Tässä olisi tärkeää, että myös valvonnan tehtävissä toimivat osallistuisivat koulutustilaisuuksiin erityishenkilöstön lisäksi. Tupakoinnin lopettamista tukevaa yksilöohjausta tehdään nimenomaan yksiköissä, joissa ohjaus tulee entisten tehtävien lisäksi. Vankiterveydenhuollolle kohdistettu henkilöstölisäys (kolme henkilötyövuotta) kohdentuisi tukitoimenpiteiden alkuarviointiin ja ryhmien järjestämiseen.

Säätiö pitää erittäin tärkeänä, että tupakoinnin lopettamisen tukitoimet käynnistetään ennen tupakointikiellon voimaantuloa, kuten esityksessä esitetäänkin.

Esityksen mukaan tupakointijärjestelyjen toimivuutta ja tukitoimien riittävyttä vieroitusoireiden hoidossa seurataan. Tämä on perusteltua. Realismia on varautua myös siihen, miten täyskielto ja vierotusoireet vaikuttavat vankien käytökseen osastoilla, erityisesti suljetuilla osastoilla, joissa toimintoja ei ole ollenkaan tai on hyvin vähän (tupakointi on ”ajan tappamista” tai rauhoittumiskeino).

Lausunnonantajan kommentit ehdotetuista pykäläluonnoksista.

-

Lausunnonantajan kommentit esityksen perustuslainmukaisuudesta.

-

Sunikka Sanna
Kriminaalihuollon tukisäätiö